

Другий етап – проведення мозкового штурму, мета якого озвучити ідеї за кожним запитанням, що можуть бути включені до вірша.

Третій етап – обговорення умов написання вірша: вірш не обов'язково має бути римованим, це може бути і білий вірш.

Четвертий тип – оприлюднення готових віршів. Спосіб оприлюднення ми узгоджували зі студентами: обмін з сусідом по парті, читання кожним студентом вголос, розміщення на стенді. Відзначимо, що протягом трьох років, студенти різних років навчання обирали різні варіанти презентації.

Такий підхід дозволяв студентам критично виявити професійні особливості, страхи й прагнення, наявність необхідних знань, умінь та навичок для успішної майбутньої професійної діяльності.

Доволі ефективним є також прийом «Барометр», який дозволяє візуалізувати різні точки зору. Під час роботи студенти мають визначитись, якої думки вони дотримуються, й уміти аргументувати її. Так, під час вивчення теми «Роль слова в професійному та звичайному житті людини» з дисципліни «Сучасна українська літературна мова» ми пропонували студентам прикріпити аркуші відповідно до власної точки зору «За», «Проти», «Утримався», тобто студенти мають висловити думку: «Слово виконує головну роль у професійному житті людини» («За»), «Слово виконує головну роль у звичайному житті людини» («Проти»), «Не визначився з відповіддю» («Утримався»). Викладач підраховує кількість голосів за ту чи ту позицію і просить обґрунтувати її. Після проведення практичного заняття, знову проводиться голосування й дискусія про те, чому думки змінилися чи не змінилися.

Отже, використання різних методів і прийомів розвитку критичного мислення у процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи на заняттях філологічного циклу сприяє ефективному формуванню критичного мислення.

Література

1. Біографічний вірш: самоідентифікація підлітка. Дієвий метод навчити критично мислити. URL : <https://naurok.com.ua/post/biografichniy-virsh-samoidentifikaciya-pidlitka>.

Федренко Марина Вікторівна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри

філологічних дисциплін ДЗ «Луганський національний

університет імені Тараса Шевченка», м. Старобільськ.

mordovcevanv@gmail.com

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ

Найголовнішою фігурою у вирішенні завдань початкової освіти є вчитель, який, навчаючи молоде покоління освіти, насамперед має формувати в них знання і навички, які б сприяли інтелектуальному і моральному розвитку.

Науковці активно обговорюють проблему формування культури ділового мовлення фахівців різних галузей (Л. Барановська, Л. Златів, Н. Костиця, О. Любашенко, В. Михайлюк, Т. Рукас, Н. Тоцька та ін.).

Найважливішим засобом спілкування є мовлення, воно має особливе значення як для встановлення контакту, так і для його підтримування й розвитку. Тільки той, хто засвоює мовленнєву культуру в усій сукупності й багатогранності, здатен стати творцем мовних цінностей і найповніше виразити себе як особистість у будь-якій галузі суспільної діяльності. Слід наголосити, що поняття «спілкування», «професійне мовлення» ми розглядаємо в контексті діяльнісного підходу.

Поняття «мовлення» як певний вид діяльності було визначено Л. Виготським [1, с. 40]. За Л. Виготським, професійне мовлення необхідно розглядати як вид діяльності людей певної галузі знань, що знаходить виявлення у користуванні мовою конкретного фаху в процесі спілкування.

«Знання мови професії, – зазначає В. Михайлюк, – підвищує ефективність праці, продуктивність виробництва, допомагає краще орієнтуватися в безпосередніх ділових відносинах» [5, с. 33].

Н. Тоцька тлумачить професійне мовлення як спілкування певної професійної групи людей, лексика яких спирається на професіоналізми фахового призначення [7, с. 16].

Н. Костиця так розкриває зміст цієї лексеми: «професійне мовлення – це процес обміну думками у певній галузі знань, у якому б вигляді воно не здійснювалося, це функціональна дійсність мови в усіх її матеріальних і ситуативних формах. Воно реалізується в усній і писемній формах, у монологі та діалозі (полілозі)» [2, с. 29].

Досліджуючи фахове мовлення педагога, Л. Лучкіна трактує культуру професійного мовлення вчителя як якість володіння нормами літературної мови, а також уміння використовувати її багатство та виражальні засоби в умовах професійно-педагогічного спілкування відповідно до мети й змісту мовлення, що визначаються сучасним освітньо-виховним ідеалом. З огляду на це формування у майбутніх учителів культури професійного мовлення має стати однією з найістотніших складових їхньої професіограми [4, с. 23].

Аналіз педагогічної літератури дає змогу розглядати професійне мовлення як цілісне утворення, складовими якого є знання норм літературної мови, фахової термінології; уміння розуміти усні й писемні тексти зі спеціальності, тобто сприймати закладений у них зміст, і вільно створювати власні тексти; уміння виражати одну й ту ж думку різноманітними (в ідеалі усіма можливими даною мовою) способами, адекватно реагуючи на ситуації дійсності за допомогою мовленнєвих дій (речень, фраз, текстів); уміння відрізняти адекватні обставинам спілкування висловлювання від неправильних і неадекватних; уміння зрозуміти й своєчасно сказати необхідні у відповідній ситуації слова.

М. Лісовий, аналізуючи професійне мовлення майбутніх медичних працівників, наголошує, що «...володіння нормами літературної мови, фаховою термінологією і стандартизованими мовленнєвими конструкціями медичної галузі, здатність використовувати мовні засоби відповідно до мети й ситуації

спілкування...є вищим рівнем професійного мовлення, а його зразком є культура професійного мовлення» [3].

Професійне мовлення повинно передбачати формування системи інтегрованих професійних знань та умінь, зокрема мовної спеціалізації, найтіснішого зв'язку курсу мови з профілюючими дисциплінами, який дослідник вбачає, насамперед, у координації викладання фахових дисциплін та української мови. Урахування міжпредметних зв'язків є одним із способів паралельного і взаємопов'язаного навчання мови і професії. Процес інтеграції знань, головною передумовою якого є професійна мотивація, визначає нові підходи до розбудови засад підготовки спеціаліста, де професійне мовлення виступає засобом його реалізації [2, с. 26].

Де майбутні фахівці можуть почути, увібрати сучасне літературне мовлення як не на дисциплінах філологічного циклу у ЗВО. Обов'язковою дисципліною на всіх освітньо-кваліфікаційних рівнях є «Українська мова (за професійним спрямуванням)», де навчальною програмою передбачено ряд тем на формування професійної мовної компетенції у сфера ділового спілкування, на розвиток комунікативних компетентностей у науковій і професійній діяльності вчителів початкових класів.

Саме текст у системі роботи з розвитку професійного мовлення став основною одиницею навчання (текст як навчальна одиниця і мета навчання). В основу розвитку професійного мовлення покладено текстоцентричний підхід до мовних одиниць, що заклало підґрунтя для продукування студентами професійного дискурсу.

Володіння мовою професійного спілкування – це не тільки сформованість мовної компетенції (норми сучасної української літературної мови, фахова термінологія, специфіка побудови синтактичних конструкцій, текст та дискурс), а й уміння використовувати ці знання на практиці, поєднувати вербальні та невербальні засоби спілкування відповідно до мети, ситуації спілкування, тобто досконала сформованість комунікативних навичок.

У сучасних умовах суттєвим чинником розвитку українського професійного мовлення студентів-нефілологів є оволодіння лексику і стилем науково-навчальної літератури і літератури за фахом. Нашою метою у розвитку професійного мовлення студентів було визначення форм роботи з текстом за видами мовленнєвої діяльності для побудови самостійних висловлювань із фахових тем із використанням термінів і термінологічної фразеології. Зміст навчального матеріалу з формування українського професійного мовлення студентів-нефілологів пов'язувався з формами роботи з текстом за видами мовленнєвої діяльності, на основі яких виконувалися різні вправи тренувального характеру.

Важливим фактором ефективності формування професійного мовлення є визначення її адекватності змісту. Науковий доробок учених, власний педагогічний досвід та досвід інших викладачів-практиків переконують у тому, що до змісту викладання української мови з метою професійного мовлення мають входити такі компоненти: 1) прагматичний – формування в студентів комунікативних умінь і навичок; 2) гносеологічний – розширення у студентів знань про загальні закономірності розвитку української мови, питання лексики,

фразеології, фонетики, граматики, професійного мовлення, термінологічної лексики тощо; 3) аксіологічний – розвиток у студентів ціннісних орієнтацій і мотивів діяльності [6].

Отже, для поліпшення рівня підготовки вчителів початкових класів необхідне подальше вдосконалення їхньої мовленнєвої культури.

Література

1. **Выготский Л. С.** История развития высших психических функций. *Собр. соч. в 6-ти т.* М. : Педагогика, 1983. Т. 2. 335 с.
2. **Костриця Н. М.** Формування українського професійного мовлення у студентів вищих навчальних закладів економічної освіти України: Дис. ... канд. пед. наук. К., 2002. 231 с.
3. **Лісовий М. І.** Формування професійного мовлення майбутніх медичних працівників у вищих медичних навчальних закладах. URL : <http://library.vspu.net/jspui/bitstream/123456789/909/1/Lisovyi.pdf>.
4. **Лучкіна Л. В.** Формування мовленнєвої культури майбутніх учителів загальноосвітніх дисциплін: Дис. ... канд. пед. наук. К., 2000. 232 с.
5. **Михайлюк В.** Українська мова професійного спілкування. *Дивослово*. 2004. № 6. С. 33–38.
6. **Романова О. О.** Формування українського професійного мовлення студентів. URL : <https://naub.oa.edu.ua/2015/%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D1>.
7. **Тоцька Н. Л.** Формування професійно зумовленого мовлення студентів технічного ВНЗ (з технологічних спеціальностей легкої промисловості): Дис. ... канд. пед. наук. Херсон, 2001. 215 с.